

Vesti

50 godina FEST-a

U Beogradu se od 25. februara do 6. marta održava jubilarni 50. FEST!

Prošlo je tačno 50 godina od otvaranja prvog Međunarodnog filmskog festivala u Beogradu koji su već tada, ali i u narednim godinama, posećivale velike filmske zvezde. Kao sećanje na prvi FEST i njegov tadašnji slogan „Hrabri novi svet“, tema ovogodišnjeg festivala je „Novi hrabri svet“. U proteklih 50 godina značajan broj američkih filmova se našao na repertoaru FEST-a, a ove godine imaćemo prilike da vidimo američka kinematografska ostvarenja poput: „Flag Day“, „C'mon, c'mon“, „The Card Counter“, „Cyrano“, i još mnoge druge.

Saradnici Centra za američke studije svakako će uživati u ovogodišnjem FEST-ovom programu, a to želimo i ostalim ljubiteljima filma i našim saradnicima iz Jugoslovenske kinoteke!

▲ Denis Hoper i Piter Fonda na FEST-u 1971. Izvor: Tanjug arhiva

„Američka istorija u učionici: američki uticaji na popularnu kulturu i svakodnevicu u Srbiji (1918-1941)“

U februaru smo nastavili rad na projektu „Američka istorija u učionici“ u saradnji sa Narodnom bibliotekom Srbije i UDI-Euroclio. U okviru ovog projekta istraživači Centra za američke studije i Narodne biblioteke nastavili su listanje štampe u potrazi za materijalom koji oslikava amerikanizaciju popularne kulture i svakodnevnog života u međuratnoj Srbiji. Deo tog materijala predstavljamo ovde.

▲ „Nedeljne ilustracije“, 6.3.1927.

Сјајан долазак на циљ две американске тркачице на сто метара

▲ „Ilustrovano vreme“, 27. 6. 1931.

Мода американске жене

▲ „Žena i svet“, decembar 1938.

Pripremamo...

Američka ambasada raspisala je konkurs za „Alumni Small Grants Program“

<https://bit.ly/3vCKoJt>

S tim u vezi, u Centru za američke studije smo tokom prethodnog meseca intenzivno radili na pripremi novog projekta o srpsko-američkim odnosima i amerikanizaciji Srbije i Jugoslavije za vreme hladnog rata. S obzirom da je „Novi hladni rat“ ili „Drugi hladni rat“, kako ga sve češće zovu, već počeo, trudićemo se da u narednom periodu što više pažnje posvetimo „Prvom hladnom ratu“, da bismo bolje razumeli svet u kome živimo.

Pored toga, radili smo i na pripremi Nedelje američke kulture i društva, koja će se održati u nedelji od 28. marta do 2. aprila.

Stay tuned...

Džon R. Lempi

Interesovanje američkih istoričara za jugoslovensku istoriju jačalo je kako je 20. vek proticao, što zbog povećane važnosti Jugoslavije na međunarodnoj pozornici, što zbog razvoja „**area studies**“, čiji je fokus na pojedinačnim regionima, poput Balkana. Među američkim stručnjacima za istoriju Jugoslavije ističe se Džon R. Lempi (John R. Lampe, r. 1935). On je čitavu svoju karijeru posvetio jugoistoku Evrope. Od 1964. do 1967. bio je diplomata u Beogradu i Sofiji, a 1971. godine je doktorirao na Univerzitetu Viskonsin. Tokom osamdesetih, bio je na čelu odseka za studije Jugoistočne Evrope pri kancelariji za obuku diplomata FSI (Foreign Service Institute). Pored toga, od 1987. do 1997, Lempi je bio i na čelu programa o Istočnoj Evropi još jedne prestižne institucije – Međunarodnog centra Vudro Vilson.

U Srbiji, Lempi je poznat kao autor hvaljene sinteze „**Jugoslavija kao istorija: Bila dvaput jedna zemlja**“, u kojoj je predstavio nastanak, razvoj i nestanak zajedničke jugoslovenske države. On je pratio ratna zbivanja devedesetih, o njima obavestavao američku javnost, trudeći se da izbegne sve zamke onoga što sam naziva „instant“ istorijom. Od velikog su značaja Lempijeva dela iz ekonomske istorije – „**Jugoslovensko-američki ekonomski odnosi posle Drugog svetskog rata**“ i „**Ekonomska istorija Balkana, 1550–1950**“. Penzionisao se 2012. godine kao profesor Univerziteta Merilend.

Čarls Alverson

Čarls Alverson (1935–2020) bio je scenarista, pisac i novinar američkog porekla, koji je vrhunac karijere ostvario u Velikoj Britaniji, a koji je poslednje decenije života proveo u Srbiji. Rođen je u Los Anđelesu. Nakon srednje škole, priključio se američkoj vojsci, gde je služio kao padobranac. U vojnoj službi nije ostao dugo, a posle nje je završio studije engleskog jezika u San Francisku i master studije žurnalizma na Kolumbiji (1963). Prvi Alversonovi novinarski poduhvati bili su u satiričnom magazinu „**Help!**“ i u uticajnim novinama „**The Wall Street Journal**“. Njegov naslednik na poziciji zamenika urednika u magazinu „**Help!**“ bio je Teri Gilijam, budući Pajtonovac, za kojim će Alverson „preći baru“ i nastaniti se u Velikoj Britaniji.

U Britaniji, Alverson je radio pri časopisu „**Rolling Stone**“, a bio je i koscenarista u Gilijamovom rediteljskom prvencu „**Džabervoki**“ (1977). Alverson i Gilijam obustavili su saradnju nakon što su zajednički napisali prvu verziju scenarija za film „**Brazil**“. Gilijam, koji je režirao film, odlučio se za drugačiji scenario i Alverson je ostao nepotpisan u finalnoj verziji (1985), koja je postala kulturni klasik.

Od 1994. Alverson je živeo u Srbiji. Nastanio se, sa suprugom Živanom, u bačko selo Parage, gde se bavio pisanjem. Bio je aktivan na alternativnoj umetničkoj sceni u Srbiji, a njegov roman „**Kejleb**“ preveden je na srpski jezik.

Helen Keler u Beogradu

Veljko Ramadanović, srpski pedagog, prvi je izvršio adaptaciju Brajeve azbuke za srpski jezik, a zahvaljujući njemu otvorena je i škola za učenike oštećenog vida u Zemunu, koja danas nosi njegovo ime. Ramadanović je na leto 1931. organizovao posetu Jugoslaviji poznate američke spisateljice i aktivistkinje, Helen Keler. Keler je još kao devojčica ostala bez vida i sluha, a naučila je da komunicira i da čita Brajeva slova uz pomoć svoje tutorke i prijateljice En Salivan. Završila je Radklif koledž i time postala prva slepa osoba koja je stekla univerzitetsku diplomu. Pored zalaganja za prava ljudi sa invaliditetom, Keler se aktivno borila i za ženska prava i za bolji položaj Afroamerikanaca.

Keler je doputovala u Beograd 29. juna 1931. sa En Salivan i Poli Tomson. Na železničkoj stanici dočekala su je deca Doma slepih, Ramadanović kao upravnik doma, potpukovnik Lovrić, ratni invalid, i

ministar socijalne politike Marko Kostrenčić. Nakon dočeka, u Novoj zgradi Univerziteta (današnji Filološki fakultet) organizovan je svečani prijem, a Keler i njene saputnice narednih dana posetile su i Dom slepih u Zemunu. U govoru zahvalnosti spisateljici za doprinos položaju slepih i gluvonemih širom sveta, jedna od učiteljica iz Doma je saopštila da je u Jugoslaviji osnovan Fond dr Helen Keler za pomoć slepim radnicima. Američku spisateljicu je zatim na dvoru svečano primio i kralj Aleksandar, koji je i odlikovao nju i njene saputnice Ordenjem svetog Save. Ministar Kostrenčić priredio je gošćama svečanu večeru na brodu „Kraljica Marija“, kada je Helen Keler i zaigrala kolo.

▲ „Politika“, 1.7.1931.

▲ „Politika“, 30.6.1931.

Žika Mitrović i jugoslovenski vesterni

Amerikanizacija Jugoslavije još od međuratnog perioda najočiglednija je s pogledom na bioskopske repertoare. Osim velikog broja holivudskih filmova koji svedoče o ovom fenomenu, vidljiv je i američki uticaj na jugoslovenske filmove, a jedan od takvih primera jesu jugoslovenski vesterni, pre svega filmovi režisera Živorada Žike Mitrovića.

Žika Mitrović je kao veoma mlad iskazivao interesovanje za američku popularnu kulturu crtajući američke strip junake i pohađajući časove engleskog kako bi što bolje razumeo holivudske filmove. Njegovi vesterni imali su sve elemente američkih filmova ovog žanra, od „dobrog kauboja“, heroja (najpoznatija je uloga glumca Aleksandra Gavrića kao kapetana Lešija), do njegovog pomoćnika (uloge koje je najčešće tumačio Petre Prličko), velike ljubavi, pa i sami predeli Mitrovićevih filmova podsećali su na one Divljug zapada. Pored prašine i kamenja, nalik na

eksterijere američkih vesterna, radnje ovih filmova smeštane su i u enterijere koji su neodoljivo podsećali na kaubojske salone. Prvi film koji je Žika Mitrović radio po ovom uzoru bio je „Ešalon doktora M.“ (1955), koji je doživeo velike uspehe kod jugoslovenske publike. Nakon ovoga, usledila su i njegova druga vestern ostvarenja: „Kapetan Lešija“, „Signali nad gradom“, „Obračun“, „Operacija Beograd“, kao i „Brat doktora Homera“.

U jednom intervjuu iz 1982. Žika Mitrović je prihvatio karakter „stripovskog žanra“ svojih filmova kojim je Makavejev opisao „Kapetana Lešija“. Istom prilikom, Mitrović je izjavio da je video ulogu jugoslovenskih akcionih filmova u potiskivanju onih stranih, ali i da je „ovim 'stripovskim' žanrom krčen nekakav put od nužnosti ka slobodi“ jugoslovenske kinematografije.

Elizabeth D. Samet, **Looking for the Good War: American Amnesia and the Violent Pursuit of Happiness**, New York: Farrar, Straus and Giroux, 2021.

Sećanje na Drugi svetski rat je važan deo kulturnog identiteta u zemljama-učesnicama. Ratna zbivanja su vremenom preoblikovana u mitove, poput onog o Velikom otadžbinskom ratu u Sovjetskom Savezu, i Dobrom ratu (The Good War) u SAD. Upravo je mit o Dobrom ratu inspirisao profesorku Elizabet Samet da napiše monografiju „**Looking for the Good War**”. Samet već 25 godina predaje engleski jezik na prestižnoj vojnoj akademiji u Vest Pointu, i profilisala se kao ekspertkinja za književne predstave rata.

Svoju najnoviju monografiju Samet je podelila na pet poglavlja. Prvo poglavlje posvetila je načinu na koji je formulisan mit o Dobrom ratu, dok u drugom poglavlju autorka predstavlja oblike otpora protiv Drugog svetskog rata u SAD kao naličje poželjne posleratne slike. Treće i četvrto poglavlje posvećeni su različitim umetničkim predstavama američkog vojnika – od čoveka koji bi sve da zaboravi, do heroja koji je večno spreman da se bori za pravednu stvar. Peto poglavlje istražuje veze narativa o Građanskom ratu i Drugom svetskom ratu.

Monografija Elizabet Samet, zasnovana na ogromnom broju književnih dela, filmova i drugih izvora, je temeljna analiza nastanka i razvoja jednog mita koji je do danas ostao neodvojiv deo američkog identiteta.

Rebecca Donner, **All the Frequent Troubles of Our Days**, New York: Little, Brown and Company, 2021.

Naslov biografije heroine antifašističkog otpora, Amerikanke Mildred Harnak, „**All the Frequent Troubles of Our Days**”, Geteov je stih koji je ona sama prevela neposredno pre nego što su joj nacisti februara 1943. zbog špijunaže odrubili glavu. Priču o njenim idejama i borbi odlučila je da reaktualizuje spisateljica Rebeka Doner. Ovo je njeno prvo istoriografsko delo. Ranije je bila poznata kao autorka fikcije i predavačica na prestižnim univerzitetima, poput Kolumbije.

Doner je knjigu zasnovala na arhivskoj građi iz američkih i evropskih arhiva, na privatnoj korespondenciji Mildred Harnak i na svedočanstvu Dona Hita Mlađeg, koji je pomagao Harnak kao kurir kad je bio dete. Narativ je podeljen u dva toka, koji se smenjuju iz poglavlja u poglavlje. U prvom toku, „**Mildred**“, glavni izvori su zabeleške junakinje, od njenog rođenja u Milvokiju 1902, preko njenog predavačkog i prevodilačkog rada u međuratnoj Nemačkoj, do smrti u Berlinu. U drugom toku, „**The Boy**“, dominiraju sećanja kurira Dona, sina prvog sekretara pri Ambasadi SAD u Berlinu.

Pored toga što je podsetnik na principijelnu borbu protiv nacizma, biografija Mildred Harnak ujedno je i delo iz istorije mentaliteta, koje svedoči o recepciji nemačke književnosti, ali i komunističkih ideja kod jedne međuratne američke intelektualke.

In Her Own Right

<http://inherownright.org/>

U susret martu, koji se u Sjedinjenim Američkim Državama obeležava kao Mesec istorije žena, predstavljamo projekat „**In Her Own Right: A Century of Women's Activism 1820-1920**”. Ovaj udruženi projekat biblioteka iz Filadelfije je omaž ženskom aktivizmu koji je prethodio donošenju 19. amandmana na Ustav od 1920. godine, kojim su se Amerikanke izborile za pravo glasa. Korišćenjem atraktivne vizuelne forme, pokretači digitalne platforme želeli su da prikažu različite segmente ženske borbe za ostvarenjem ravnopravnog položaja, sa naročitim osvrtom na oblast Filadelfije. Sadržaj dostupan na ovom vebsajtu rasvetljava i domete aktivističkog delovanja američkih žena koji su prevazilazili okvire borbe za pravo glasa, već su se odnosili na važna društvena pitanja poput abolicionizma, poboljšanja uslova rada i obrazovanja. Glavne tematske celine oko kojih je grupisan materijal odnose se na filantropsku delatnost, emancipaciju žena kroz profesionalni rad, kao i one prostore saradnje koji su prevazilazili rasne barijere. Posetioци ovog vebsajta mogu uživati u virtuelnim izložbama, mapama i grafikonima, dok je za potrebe istraživača na platformi dostupan veliki broj raznovrsnih i pretraživih primarnih izvora poput dokumenata, dnevnika, pisama i fotografija. Inspirativna priča o američkom ženskom aktivizmu u posmatranom periodu upotpunjena je i nastavnim materijalima, koji sa planom lekcija i odabranim primarnim izvorima, nalaze svoj put do učionica.

The Computer History Museum

<https://computerhistory.org/>

Skromna istorijska kolekcija, nastala sa ciljem očuvanja uspomene na početke razvoja računara u Americi iz 1960-ih godina, prerasla je u Muzej istorije računara u kome se danas nalazi jedna od najvećih i najvrednijih svetskih kolekcija artefakata koji svedoče o kompjuterskoj revoluciji. Ovaj muzej, smešten u Kaliforniji, 2017. godine postao je bogatiji i za primerak „Galaksije“, prvog jugoslovenskog kućnog računara iz 1983. godine kojeg je konstruisao Vojislav Antić. Izložbene muzejske postavke dostupne su zainteresovanim posetioциma i u virtuelnom formatu, posredstvom predstavljenog vebsajta, te se posetilac kroz par klikova može upoznati sa istorijom IBM kompanije ili Silicijumske doline. U okviru digitalne platforme nalazi se blog koji sadrži zanimljive tekstove i vremensku liniju sa značajnim prekretnicama u istoriji razvoja računara. Istraživačima istorije računara, ali i svim zainteresovanim posetioциma mogu biti zanimljive kolekcije raznovrsnog digitalizovanog sadržaja koji podrazumeva fotografije, reklamne postere, beleške i uputstva za korišćenje računara. Vredan segment ovog vebsajta predstavlja preko 1400 usmenih svedočanstava ličnosti koje su bile nosioci inovacija u domenu kompjuterizacije iz različitih delova sveta. Za studente i nastavnike, posebno su značajni edukativni materijali, uz pomoću kojih istorija računara, kao deo američke, ali i globalne istorije postaje deo školskih kurikuluma.

Newsletter
Vol. 26
februar 2022.

Najave konferencije konkursi

Nedelja američke kulture i društva

S nadom da su se stekli povoljni epidemiološki uslovi, Centar za američke studije organizovaće četvrtu „Nedelju američke kulture i društva“ od 28. marta do 2. aprila na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Tema ovogodišnje radionice biće heroji, superheroji i antiheroji. Profesori Odeljenja za istoriju, Odeljenja za istoriju umetnosti, Odeljenja za sociologiju, Odeljenja za antropologiju i Odeljenja za psihologiju govoriće ovom prilikom o ličnostima koje doživljavamo kao (super)heroje, ili antiheroje, poput Marvelovih junaka, Tomasa Džefersona, Bika koji Sedi, generala Kastera, Doktora/Mister Batersa, Bili Kida, američkog Isusa, „južnjačke lepotice“, Roze Parks, Džordža Flojda, AOC, Nila Janga, Roberta Redforda, Erin Brokovič, Šer Hajt... Svi ovi junaci ili antijunaci, poslužiće da se iz što više uglova sagledaju različiti segmenti američkog društva. U okviru Nedelje američke kulture i društva, posetićemo i Jugoslovensku kinoteku, kao važno mesto susreta sa Amerikom!

Ova radionica namenjena je studentima završne godine osnovnih studija i studentima master i doktorskih studija Filozofskog fakulteta.

Women's History Month

Mart se u Sjedinjenim Američkim Državama proslavlja kao Nacionalni mesec ženske istorije od 1987. godine. Ovaj mesec posvećen je svim značajnim ženama u američkoj istoriji (Roza Parks, Eleonora Ruzvelt, Suzan B. Antoni i mnoge druge), ali i uopšte proučavanju uloge i položaja žena u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu SAD. U godinama procvata #MeToo pokreta u Americi, Mesec ženske istorije dobija dodatan značaj, a tema ovogodišnjeg marta biće: „Women Providing Healing, Promoting Hope.“

Na priloženom vebsajtu možete pročitati detaljnije o Nacionalnom mesecu ženske istorije u SAD i pronaći veliki broj digitalizovanog sadržaja u vezi sa ovom temom: <https://womenshistorymonth.gov/>.

